Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2026–2027

37 060 B **Wijziging van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2026 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)**

Nr. 2 **MEMORIE VAN TOELICHTING**

INHOUDSOPGAVE

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL 3

B. BEGROTINGSTOELICHTING 4

1 Leeswijzer 4

2 Beleid 4
2.1 Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties 4

3 Beleidsartikelen 5
3.1 Beleidsartikel 1 gemeentefonds 5

4 Bijlagen 7
4.1 Overzicht integratie-uitkeringen 7
4.2 Overzicht decentralisatie-uitkeringen 8

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

Wetsartikel 1
De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2026 wijzigingen aan te brengen in de begrotingsstaat van het gemeentefonds;

Het in die begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikel wordt in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht.

Wetsartikel 3
Ingevolge artikel 5, eerste lid, van de Financiële-verhoudingswet hebben gemeenten gezamenlijk recht op het bedrag dat in de begroting als verplichting voor het totaal van de algemene uitkering is opgenomen. Ingevolge artikel 5, tweede lid, van de Financiële-verhoudingswet hebben de gemeenten gezamenlijk recht op de bedragen die in de begroting als verplichting voor het totaal van de integratie-uitkeringen en het totaal van de decentralisatie-uitkeringen zijn opgenomen.

De in dit wetsartikel opgenomen bedragen zijn niet rechtstreeks uit de begrotingsstaat af te leiden. De bedragen worden nader onderbouwd in deze memorie van toelichting.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

P.E. Heerma

De Staatssecretaris Financiën

E. Eerenberg

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De tweede suppletoire begroting geeft een beeld van de uitvoering van de begroting 2026. De stand van de tweede suppletoire begroting wordt opgebouwd vanaf de stand van de vastgestelde begroting inclusief suppletoire begrotingen, NvW's en amendementen.

2 Beleid

Door wijzigingen in beleid van verschillende departementen kan worden overgegaan tot het beleggen of juist weghalen van taken bij gemeenten. Indien dit gepaard gaat met een toevoeging aan of een uitname uit het gemeentefonds, wordt dit begrotingstechnisch verwerkt. In de onderstaande tabel worden de mutaties groter dan circa € 30 mln. weergegeven.

2.1 Overzicht belangrijke uitgaven- en ontvangstenmutaties

Tabel 1 Belangrijkste suppletoire uitgaven- en ontvangstenmutaties 2026 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Art.	Uitgaven en ontvangsten 2026
Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen)	**1**	**48.316.012**
Belangrijkste mutaties 2e suppletoire		
1) Meerkosten Oekraïne sociaal domein	1	36.643
2) Voorkomen en verkorten open residentiële jeugdhulp	1	26.145
3) Compensatieregeling niet beoogde kosten jeugdzorg	1	11.570
4) Overige mutaties	1	93.060
Stand 2e suppletoire begroting 2026	**1**	**48.483.430**

Toelichting

1) Meerkosten Oekraïne sociaal domein (decentralisatie-uitkering)

Er wordt € 36,6 mln. overgeheveld van de begroting van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) naar het gemeentefonds. De verantwoordelijkheid voor de zorg en ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015), de Jeugdwet en de Wet publieke gezondheid voor de uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg, het Rijksvaccinatieprogramma en het prenataal huisbezoek ligt voor Oekraïense ontheemden bij gemeenten. Het aantal Oekraïense ontheemden is dusdanig groot dat dit niet kan worden beschouwd als onderdeel van gebruikelijke fluctuaties. De compensatie is vastgesteld op basis van (een raming van) daadwerkelijke aantallen opgevangen Oekraïense ontheemden en een onderzoek dat in 2024 is uitgevoerd door Van Berkel naar de gemaakte kosten van gemeenten met betrekking tot de zorg en ondersteuning van Oekraïense ontheemden.

2) *Voorkomen en verkorten open residentiële jeugdhulp (decentralisatie-uitkering)*

Het ministerie van VWS stelt € 26,1 mln. ter beschikking aan gemeenten als bijdrage aan de opgave om residentiële jeugdhulp te voorkomen en

verkorten, onder meer door ambulante hulp, pleegzorg en gezinshuizen te versterken. Deze uitkering is onderdeel van de Hervormingsagenda Jeugd en de beweging om jeugdigen zo thuis mogelijk te laten opgroeien.

3) Compensatieregeling niet beoogde kosten jeugdzorg
(algemene uitkering)
Ten behoeve van de SPUK niet beoogde jeugdzorgkosten vanwege verblijf zijn er middelen overgeheveld van het gemeentefonds naar de begroting van VWS (€ 60 mln.). Na beoordeling van de aanvragen over de jaren 2024 en 2025 is er een restant van € 11,6 mln. Dit resterend budget wordt overgeheveld naar de algemene uitkering van het gemeentefonds.

3) Overige mutaties
De overige mutaties hebben met name betrekking op de decentralisatie-uitkering Faciliteitenbesluit opvangcentra (€ 19,7 mln.), de decentralisatie-uitkering Uitvoeringskosten Nij Begun (€ 12,9 mln.), de decentralisatie-uitkering LPO Meerjarige regeling aardbevingsgebied Groningen 2024–2030 (€ 11 mln.), de decentralisatie-uitkering Aanvullende ondersteuning lokale energiehulp (€ 9,8 mln.) en de decentralisatie-uitkering Isolatieaanpak Nij Begun (€ 5 mln.).

3 Beleidsartikelen

3.1 Beleidsartikel 1 gemeentefonds

In onderstaande tabel worden voor de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten de budgettaire gevolgen van beleid van het gemeentefonds weergegeven. Hiermee worden de integrale uitgaven die samenhangen met de samengestelde beleidsdoelstelling (het nastreven van een adequate omvang van het gemeentefonds en het nastreven van een adequate verdeling van de middelen over de gemeenten) inzichtelijk gemaakt.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 gemeentefonds (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties 2e suppletoire begroting (2)	Stand 2e suppletoire begroting (3)=(1)+(2)
Verplichtingen	**48.181.405**	**167.418**	**48.348.823**
Uitgaven	**48.316.012**	**167.418**	**48.483.430**
Financiering gemeenten			
Bijdrage aan medeoverheden	**48.311.997**	**167.418**	**48.479.415**
Algemene uitkering en de aanvullende uitkeringen	42.142.074	15.664	42.157.738
Decentralisatie-uitkeringen	2.120.866	151.754	2.272.620
Integratie-uitkering Voogdij 18+	1	0	1
Integratie-uitkering Beschermd wonen	1.915.147	0	1.915.147
Integratie-uitkering Participatie	2.133.908	0	2.133.908
Integratie-uitkeringen Overig	1	0	1
Kosten Financiële verhoudingswet			
Opdrachten	**2.795**	**0**	**2.795**
Onderzoeken verdeelsystematiek	2.795	0	2.795
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	**1.120**	**0**	**1.120**
Onderzoeken verdeelsystematiek	1.120	0	1.120
Bijdragen aan agentschappen	**100**	**0**	**100**
Onderzoeken verdeelsystematiek	100	0	100
Ontvangsten	**48.316.012**	**167.418**	**48.483.430**

Toelichting op de financiële instrumenten

Bijdragen aan medeoverheden

Algemene uitkering
Dit betreft de uitkering aan alle gemeenten, die ten goede komt aan de algemene middelen van de gemeenten. De uitkering is gebaseerd op de artikelen 5 en 6 van de Financiële-verhoudingswet. Het budget van de algemene uitkering neemt met € 15,6 mln. Toe. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door toevoeging van middelen voor de compensatieregeling niet beoogde kosten jeugdzorg (€ 11,6 mln.).

Decentralisatie-uitkeringen
Naast de algemene uitkering en integratie-uitkeringen bevat het gemeentefonds ook decentralisatie-uitkeringen. De verdeling van de decentralisatie-uitkeringen volgt evenals de integratie-uitkeringen niet de regels van de verdeling van de algemene uitkering van het gemeentefonds. Anders dan bij de integratie-uitkering, waar de termijn van overheveling naar de algemene uitkering van tevoren vaststaat, ontbreekt bij de decentralisatie-uitkering een dergelijke termijn. Het budget voor de decentralisatie uitkeringen neemt met € 151,8 mln. toe. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door toevoeging van middelen voor meerkosten Oekraïne sociaal domein (€ 36,6 mln.), Voorkomen en verkorten open residentiële jeugdhulp (26,1 mln.), Faciliteitenbesluit opvangcentra (€ 19,7 mln.), de uitvoeringskosten voor Nij Begun (€ 12,9 mln.) en voor de loon- en prijscompensatie voor de

Meerjarige regeling aardbevingsgebied Groningen 2024-2030 (€ 11,0 mln.). Voor een overzicht van de decentralisatie-uitkeringen wordt verwezen naar paragraaf 4.2.

Integratie-uitkeringen
Dit betreft de uitkering die wordt toegepast als rechtstreekse overheveling van middelen naar de algemene uitkering bezwaarlijk is vanwege de omvang van de herverdeeleffecten. De integratie-uitkering voorziet dan in een geleidelijke overgang naar de algemene uitkering. De uitkering is gebaseerd op artikel 5 lid 2 van de Financiële-verhoudingswet. Voor een overzicht van de integratie-uitkeringen wordt verwezen naar paragraaf 4.1.

Opdrachten en Bijdragen ZBO's/RWT's

Onderzoeken verdeelsystematiek
Dit betreft het budget dat elk jaar is gereserveerd voor de uitvoering van onderzoeken op het vlak van de omvang en verdeling van het gemeentefonds en het onderhoud van het betaalsysteem.

Ontvangsten

Ten behoeve van de dekking van de uitgaven is een post Ontvangsten opgenomen. Artikel 4, eerste lid, van de Financiële-verhoudingswet bepaalt dat bij (begrotings)wet voor ieder uitkeringsjaar een bedrag aan middelen van het Rijk wordt afgezonderd ten behoeve van het gemeentefonds. Op grond van het tweede lid van dat artikel zijn de uitgaven en de inkomsten van het fonds per uitkeringsjaar aan elkaar gelijk.

4 Bijlagen

4.1 Overzicht integratie-uitkeringen

Tabel 3 Overzicht integratie-uitkeringen (Bedragen x € 1.000)

	Uitgaven 2026
Voogdij 18+	1
Beschermd wonen	1.915.147
Participatie	2.133.908
Wijziging betalingsverloop	1
Stand 2e suppletoire begroting 2026	**4.049.057**

4.2 Overzicht decentralisatie-uitkeringen

Tabel 4 Overzicht decentralisatie-uitkeringen (Bedragen x € 1.000)	
	Uitgaven 2026
Aanpak laaggeletterdheid	5.000
Aanpak ondermijning zeehavens	172
Aanpak overlast asielzoekers	14.256
Aanpak rivaliserende jeugdgroepen	294
Aanpak van criminele machtsstructuren	385
Aanvullende ondersteuning lokale energiehulp	29.480
Actieagenda mkb-dienstverlening	248
Alleenverdienersproblematiek	27.499
Alleenverdienersproblematiek 2023 & 2024 (aanvulling voor 2024)	6.012
Almere	10.364
Amendement Clemminck - van den Brink	5.450
Basisregistratie Personen (BRP): centralisering inschrijving vergunninghouders	515
Beeldende kunst en vormgeving	13.500
Begeleiding asielzoekers naar werk	1.000
Bijeenkomst Senioren & Veiligheid	34
Bodembescherming	8.636
BRP centralisering inschrijving vergunninghouders	7.591
Bureau regioburgemeesters	880
Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)	666.340
Centraal planningssysteem BRP-straten	555
Compensatie medewerkers sociaal ontwikkelbedrijven	110
Continuering aanpak ondermijning Zaanstad	1.500
Continuering coördinerende rol binnen NPLV-Netwerk	100
Correctie Waterschapswegen (Knelpunten verdeelproblematiek)	4.235
Digitale tweeling	108
Doorbraakaanpak woningbouw	70
Doorbraaktraject Nijmegen Heumen	122
Drugsafval	1.944
Economische Agenda Groningen	492
Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)	1.400
Erfgoed en Overheid	4.273
Erfgoedregistratie	150
Europese Burgerinitiatieven	39
Experiment nieuw stembiljet	606
Extra capaciteit BOA's	13.000
Faciliteitenbesluit opvangcentra	37.888
Gebiedsfonds energie-infrastructuur	500
Gebiedsgerichte leeraanpak funderingsproblematiek	8.220
Gebiedsontsluiting Lisserbroek	2.706
Gebiedsontwikkeling Groot Merwede Rijnenburg	55
Gelijkwaardige schadeafhandeling Drieborg	1.082
Gemeentebalie Schiphol	354
Gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen	2.500
Generieke preventie van radicalisering	80
Holocausteducatie inburgeraars	223
IBO Problematische schulden	21.323
Impulsbudget arbeidsmarktregio's	32.337
Impulsbudget sociale infrastructuur	38.576
Inzet ID-wallets	124
Isolatieaanpak Nij Begun	5.400
Jeugdhulp aan kinderen in een AZC	5.100

	Uitgaven 2026
Kansen voor alle kinderen	85.000
Kolenfonds	1.500
Koplopersprogramma Gebiedsgericht Beter Benutten	1.000
Kwaliteitsimpuls bodemtaken	1.300
Landelijk bureau Zorg- en Veiligheidshuizen	1.256
Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA)	2.856
Landelijke verplaatsingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting	38
LHBTI beleid regenboogsteden	1.232
LPO Meerjarige regeling aardbevingsgebied Groningen 2024–2030	11.017
Maasterras Dordrecht	94
Maatschappelijke begeleiding	31
Maatschappelijke opvang	385.057
Maatschappelijke participatie Oekraïense ontheemden	42
Meerkosten Oekraine sociaal domein	36.643
MIRT-onderzoek Brainportregio	252
Monitoring leefbaarheid en veiligheid NPLV-gebieden	400
Nabije triage Zorg- en Veiligheidshuizen	249
Nationaal Actieplan dakloosheid	55.000
Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR)	3.605
Nationale Agenda Laadinfrastructuur	1.850
Natuurbrandpreventie en -mitigatie	292
NOVEX samenwerking	742
Ondernemingsplan de Peel	40
Ondersteuning netwerk lokale NPLV-gebieden	300
Ontwikkeling Masterplan Stationsgebied Deventer	70
Openbare bibliotheken	59.282
Oudercampagne vuurwerk	60
Overheidsbrede Dienstverlening	17.372
Overlast zonnepark nabij Schiphol	5.800
Pilot dakloze EU-burgers	12.421
Pilot implementatie Leidraad evenementen en drugs	67
Pilot Sportpas	400
Pilot wijkgerichte vaccinatieaanpak	6.559
Pilotproject VvE's Schiedam	280
Pilots Preventieve aanpak gestapelde problematiek	755
Preventie aanpak van jeugdcriminaliteit	1.181
Programma Samen Slim	68
Project Beethoven	1.000
Project De Thuisgevers	1.520
Regeling heroïnebehandeling	13.347
Regiehouders PFAS	1.044
Regionale doelgroepspecifieke aanpak	4.784
Regionale Energie Strategieën	9.637
Register Externe Veiligheidrisico's (REV)	850
Re-integratiedienstverlening gericht op jongeren	12.525
Schiphol Social Work	793
Signaalmanagement systeem	226
Slavernijverleden	929
Sociale verloskunde	300
Spreidingswet	15.300
Startbanen statushouders	5.970
Stedendialoog	12
Tegemoetkoming Grensgemeenten	1.330
Tegengaan overlast en onveiligheid openbare ruimte Zaandam Oost	200
Tijdelijke huisvesting statushouders	2.264

	Uitgaven 2026
Uitstapprogramma's prostituees	6.500
Uitvoering Sociale Agenda Groningen en Noord-Drenthe	61.847
Uitvoeringskosten Lbv en Lbv-plus	224
Uitvoeringskosten Lbv en Lbv-plus (kleine sectoren)	348
Uitvoeringskosten Nij Begun	12.865
Veerkracht en weerbaarheid	968
Veerkrachtige Wijken	300
Veilig vergaderen	3.479
Veilig wonen	2.415
Veilige steden	825
Veiligheidshuizen	7.699
Verkeersveiligheid	95
Versterken arbeidsmarktregio's	23.440
Versterking dienstverlening gemeenten: personen met verward gedrag	10.000
Versterking lokale aanpak high impact crimes	3.782
Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	4.851
Voorbereiding bouw kerncentrales	4.374
Voorkomen en verkorten open residentiële jeugdhulp	26.145
Voorschoolse voorziening peuters	30.000
Vrouwelijke statushouders	300
Vrouwenopvang	240.748
VTH-taken	46.700
Weerbare gemeenschappen tegen ondermijnende criminaliteit	348
Wet betaalbare huur	17.406
Wet kwaliteitsborging bouw	10.000
Wijziging betalingsverloop decentralisatie-uitkeringen 2025	284
Work in NL (Dienstverlening arbeidsmarktregio)	6.897
Work in NL Betrekken zelforganisaties en sleutelpersonen	810
Stand 2e suppletoire begroting 2026	**2.272.620**